ISSN:3030-332X
Impact factor: 9,493
International journal of scientific researchers

ЕР ҲИСОБИНИ ЮРИТИШ УСУЛЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ

Қодиров Одилхон Қобулжон ўғли
Kadastr agentligining "Fazoviy ma‘lumotlar infratuzilmasi, geodeziya, kadastr yo‘nalishida kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish markazi" Inson resurslarini rivojlantirish va boshqarish bo'yicha bosh mutaxassis
https://doi.org/10.5281/zenodo.23262201

Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун тақдим этиладиган ҳужжатларда учрайдиган оддий техник хатолар, агар улар ҳужжат мазмунига таъсир кўрсатмаса ҳамда учинчи шахсларнинг ҳуқуқ ва қонуний манфаатларига зарар етказмаса, мазкур ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказишни рад этиш учун асос бўлмаслиги лозим. Шу нуқтаи назардан, ерга оид маълумотларни шакллантириш ва сақлаш жараёни барча рўйхатга олувчи органлар учун ягона талаблар асосида ташкил қилиниши, анъанавий ҳисобга олиш усуллари билан бир қаторда замонавий автоматлаштирилган ахборот тизимларидан самарали фойдаланишни назарда тутиши керак.

Ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни рўйхатдан ўтказиш жараёнида кадастр режалари, кадастр ҳужжатлари ва ер тузиш ишлари натижасида олинган материаллар муҳим ахборот манбаи ҳисобланади. Мазкур ҳужжатлар ер участкасининг жойлашуви, чегаралари, майдони ва ундан фойдаланиш хусусиятларини аниқлаш ҳамда улар тўғрисидаги маълумотларни ягона кадастр ахборот тизимида шакллантириш имконини беради.

Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманида жойлашган “Қорасув” массивида ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни мавжуд маълумотлар асосида аниқлаш ва ер ҳисобини юритиш ҳолати ўрганилди. Шу билан бирга, ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказиш жараёнида нотўғри ёки эскирган маълумотлардан фойдаланиш натижасида юридик ва жисмоний шахсларга етказилиши мумкин бўлган зарарларни қоплашнинг давлат кафолатлари ҳам инобатга олинади. Етказилган зарарларни қоплаш билан боғлиқ харажатлар қонунчиликда белгиланган тартибда ер участкаларига бўлган ҳуқуқларни давлат рўйхатидан ўтказиш учун ундириладиган йиғимлар ҳисобига амалга оширилиши мумкин.

Массив ҳудудида ер эгалиги ҳолатини ўрганиш мақсадида ер ҳисобига оид мавжуд ҳужжатлар таҳлил қилинди. Бунда ер ҳисоби харитаси, ер турлари бўйича майдонларни ҳисоблаш қайдномалари, суғориш тармоқлари харитаси, тупроқ харитаси ва ер ҳисобини юритиш учун зарур бўлган бошқа кадастр материалларидан фойдаланилди.

Тадқиқот жараёнида, биринчи навбатда, ер эгаликларининг мавжуд чегаралари ҳамда ушбу ҳудудлар доирасида жойлашган бошқа ердан фойдаланувчиларнинг ҳолати аниқланди. Шунингдек, ер майдонларининг фойдаланиш мақсади ва турлари, жумладан, умумий фойдаланишдаги ерлар, деҳқон хўжаликларига тегишли ерлар ва бошқа ер турларининг ҳудудий жойлашуви ўрганилди.

Ер ҳисоби харитасида мазкур ер турларининг чегаралари белгиланган шартли белгилар асосида акс эттирилганлиги текширилди. Ер эгалиги таркибидаги мавжуд ер турлари, ҳар бир контурнинг чегаралари тўлиқ ёпилганлиги, контурларга тегишли тартиб рақамлари берилганлиги

ва уларнинг харита маълумотларида тўғри ифодаланганлиги таҳлил қилинди. Бундан ташқари, мавжуд каналлар ва суғориш тармоқларининг жойлашуви ўрганилиб, суғориладиган ҳудудлар чегараларига зарур аниқликлар киритилди.

Ер ҳисоби харитасида келтирилган маълумотларнинг ишончлилигини таъминлаш мақсадида харита маълумотлари контурлар кесимида ҳисобланган майдонлар қайдномаси билан ўзаро солиштирилди. Бундай таққослаш натижасида харитадаги маълумотлар билан ҳисоб-китоб ҳужжатлари ўртасидаги мавжуд тафовутларни аниқлаш имкони пайдо бўлди.

Ер эгалиги ҳудудида мавжуд ер турларини ҳисобга олишда уларнинг давлат ер ҳисобининг белгиланган талабларига мувофиқ тарзда кадастр хариталарида акс эттирилиши муҳим аҳамият касб этади. Чунки ер турларининг харитада нотўғри ёки тўлиқ акс эттирилмаслиги кейинги босқичларда ер майдонларини ҳисоблаш, тақсимлаш ва кадастр маълумотларини янгилаш жараёнида турли тафовутларни келтириб чиқариши мумкин.

Ер ҳисоби ҳужжатларини текшириш жараёнида турли хил камчиликлар ёки номувофиқликлар аниқланган тақдирда, улар махсус корректура варағига қайд этилиб, белгиланган тартибда бартараф қилиниши лозим. Бунда тузатишлар киритиш жараёни маълумотларнинг дастлабки ҳолатини сақлаб қолиш, ўзгаришларнинг асосланганлигини кўрсатиш ва ер ҳисоби маълумотларининг ишончлилигини таъминлаш тамойиллари асосида амалга оширилади.

Корректура варағини юритиш жараёнида массивга тегишли ер ҳисоби ҳужжатлари комплекс равишда ўрганилади ва улар ўзаро таққосланади. Таҳлил натижасида аниқланган барча камчиликлар, хатолар ва номувофиқликлар дастлаб корректура варағига киритилади. Шундан кейин белгиланган тартиб асосида кадастр хариталари ва ер ҳисоби ҳужжатларига тегишли тузатишлар киритилади.

Шундай қилиб, ер ҳисоби ҳужжатларини мунтазам равишда текшириш, кадастр маълумотларини ўзаро таққослаш, аниқланган хатоларни корректура варақлари орқали қайд этиш ва ахборот тизимларида ўз вақтида янгилаб бориш ер ҳисобининг аниқлиги ва ишончлилигини оширишга хизмат қилади. Бу эса маъмурий ҳудудларда ер балансини шакллантириш ва уни юритиш жараёнини рақамлаштириш учун зарур бўлган асосий шартлардан бири ҳисобланади.

Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ тумани “Қорасув” массивидаги ер ҳисоби ҳужжатларини ўрганиш ва текширишнинг тузатиш варағи

1- жадвал

Ер ҳисоби ҳужжатлари	Аниқланган камчиликлар	Тузатилганлиги тўғрисидаги белги
Ер турларининг тарҳи	11,17 контурлар кўрсатилмаган	тузатилди
Майдонлар қайдномаси	7,9 контурлар майдони тарҳга тўғри келмайди	тузатилди

“Қорасув” массивида ер ҳисоби ҳужжатларини ўрганиш натижалари ер турлари тархида айрим контурларнинг акс эттирилмаганлиги ҳамда контурлар майдонлари бўйича ҳисоб-китоб маълумотларида номувофиқликлар мавжуд бўлганлигини кўрсатади. Аниқланган камчиликларни бартараф этиш ер ҳисоби ҳужжатларининг ўзаро мувофиқлигини таъминлаш ва ер майдонлари тўғрисидаги маълумотларнинг ишончлилигини оширишга хизмат қилади.

Таклиф: маъмурий туманда ер балансини юритиш жараёнида ҳар бир контурнинг рақами, ер тури, майдони ва географик чегараларини ягона рақамли маълумотлар базасида ўзаро боғлаш

ҳамда автоматик таққослаш механизмларини жорий этиш мақсадга мувофиқ. Бу хатоларни эрта аниқлаш ва ер баланси маълумотларини мунтазам янгилаб бориш имконини беради.

Изоҳ: жадвалда хатолар тузатилгани кўрсатилган, аммо тузатишдан олдинги ва кейинги майдон қийматлари берилмаган. Шунинг учун камчиликлар бартараф этилгани ҳақида хулоса қилиш мумкин, лекин уларнинг умумий ер балансига миқдорий таъсирини аниқлаш учун қўшимча маълумотлар талаб этилади.

(((((((Юқоридаги жадвалда Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманидаги “Қорасув” массивида ер ҳисоби ҳужжатларини ўрганиш натижасида аниқланган камчиликлар ва уларни бартараф этиш ҳолатини ифодалайди. Жадвал ер ҳисобини юритишда кадастр хариталари ва майдонлар ҳисоб-китобларининг ўзаро мувофиқлигини текшириш учун тузилган. Жадвалда 11 ва 17-рақамли контурлар кўрсатилмагани қайд этилган. Контур — ер майдонининг чегаралари билан ажратилган, муайян ер тури ёки фойдаланиш хусусиятига эга бўлган қисми. Мазкур контурлар ер турларининг тархида акс эттирилмаган бўлиши натижасида ер майдонларининг жойлашуви ва таркиби ҳақидаги маълумотлар тўлиқ бўлмаслиги мумкин. **Бартараф этиш:** жадвалда ушбу камчилик **“тузатилди”** деб кўрсатилган.

7 ва 9-рақамли контурларнинг майдонлари тархдаги маълумотларга мос келмаган. Майдонларни ҳисоблаш қайдномасидаги рақамли кўрсаткичлар билан кадастр тархида акс эттирилган маълумотлар ўртасида тафовут мавжуд бўлган. Бу ҳолат ер балансини шакллантиришда умумий майдонларни нотўғри ҳисоблашга олиб келиши мумкин. **Бартараф этиш:** жадвалга мувофиқ, аниқланган номувофиқлик тузатилган.)))))))

Ер ҳисоби ҳужжатларини комплекс ўрганиш, мавжуд камчиликларни аниқлаш ҳамда уларни корректура варағида қайд этиш ишлари якунлангач, белгиланган номувофиқликларни бартараф этиш чоралари амалга оширилди. Шу билан бирга, массив ҳудудидаги ер майдонларининг каналлар бўйича суғорилиш ҳолатини ифодаловчи ерлар экспликацияси шакллантирилди.

Маълумки, массив ҳудудидаги ер майдонлари бир ёки бир нечта ички хўжалик каналлари орқали суғорилиши мумкин. Бунда ҳар бир каналга муайян ер майдони бириктирилган бўлиб, мазкур майдон каналнинг суғориш зонаси сифатида қабул қилинади. Шу асосда массив ҳудудидаги каналларнинг суғориш зоналари аниқланиб, уларга тегишли ер майдонларининг миқдорий кўрсаткичлари ҳисоблаб чиқилди.

Тадқиқот жараёнида массив ерлари, аввало, фойдаланиш хусусиятига кўра доимий суғориладиган, шартли суғориладиган ҳамда суғорилмайдиган ерларга ажратилди. Шунингдек, ер майдонлари улардан фойдаланиш шаклига қараб массив ерлари ва томорқа ерлари сифатида гуруҳланди. Томорқа ерлари эса ўз навбатида фойдаланилаётган шахсий томорқа майдонлари ҳамда ҳозирча фойдаланилмаётган бўш томорқа ерларига ажратилди.

Ҳар бир суғориш зонасининг ер таркиби бир хил бўлмаслиги, яъни турли хил ер турларидан ташкил топиши аниқланди. Уларнинг таркибида қишлоқ хўжалигига мўлжалланган ерлар алоҳида аҳамиятга эга. Айниқса, доимий суғориладиган майдонлар таркибидаги ер турларини суғориш зоналари кесимида ҳисобга олиш ер ресурсларидан самарали фойдаланиш ва хўжалик фаолиятини тўғри ташкил этиш нуқтаи назаридан муҳим ҳисобланади. Қишлоқ хўжалиги ерларининг сифат кўрсаткичларини баҳолаш

Қишлоқ хўжалиги ерларининг сифат ҳолатини аниқлашда тупроқ хусусиятлари асосий мезонлардан бири ҳисобланади. Чунки қишлоқ хўжалиги ерлари турли генетик хусусиятларга эга бўлган тупроқ қатламларидан ташкил топган бўлиб, уларнинг табиий шаклланиши, ривожланиши ва унумдорлик даражаси бир-биридан фарқ қилади.

Шу сабабли ерларни фақат майдон жиҳатидан эмас, балки сифат кўрсаткичлари бўйича ҳам ҳисобга олиш муҳим аҳамият касб этади. Тупроқларнинг шўрланиш даражаси, унумдорлиги ва бошқа сифат хусусиятларини аниқлаш улардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш, мелиоратив ҳолатини яхшилаш ҳамда қишлоқ хўжалиги ишлаб чиқаришини тўғри режалаштириш имконини беради.

Шу мақсадда тадқиқот объекти бўлган массив ҳудуди учун тупроқ харитаси ишлаб чиқилди. Харитада мавжуд тупроқ турларининг тарқалиш ҳудудлари ва уларга мос келувчи қишлоқ хўжалиги ерлари акс эттирилди.

Ҳар бир тупроқ тури доирасида жойлашган қишлоқ хўжалиги ерларининг майдонлари алоҳида ҳисоблаб чиқилди. Ҳисоблаш ишлари контурлар кесимида амалга оширилиб, тегишли ер турига мансуб контурлар майдонларининг йиғиндиси асосида умумий кўрсаткичлар шакллантирилди.

Агар муайян контур ҳудудида бир нечта тупроқ тури мавжуд бўлса, ушбу контур майдони тупроқ турлари бўйича алоҳида қисмларга ажратилиб ҳисобланди. Кейинчалик ҳисобланган қисмлар йиғиндиси контурнинг умумий майдони билан солиштирилиб, маълумотларнинг ўзаро мувофиқлиги таъминланди.

Ушбу ҳисоб-китоблар натижасида қишлоқ хўжалиги корхонаси доирасида асосий ер ҳисоби шакллантирилди ва олинган бирламчи маълумотлар ер кадастри китобига киритилди.

Ер кадастри китобини шакллантириш

Қишлоқ хўжалиги корхонасида юритиладиган ер кадастри китоби ер ресурслари тўғрисидаги маълумотларни тизимлаштиришга хизмат қилувчи асосий ҳужжатлардан бири ҳисобланади. Мазкур китоб бешта асосий бўлимдан ташкил топган бўлиб, тадқиқот объекти ҳисобланган массив учун ҳам ушбу бўлимларни тегишли маълумотлар билан шакллантириш назарда тутилди.

Биринчи бўлимда ер майдонларининг фойдаланиш муддатлари ва улардан фойдаланиш шакллари бўйича тақсимланишига оид маълумотлар акс эттирилди.

Иккинчи бўлимда ер майдонларининг ер турлари кесимидаги миқдорий кўрсаткичлари ҳисобга олинди. Ушбу бўлим маълумотлари ҳар йили 1 январь ҳолатига шакллантириб борилиши белгиланди. Ер майдонларининг миқдорий ҳисобини асословчи кадастр, харита ва бошқа ҳисоб материаллари алоҳида тартибда жамланиб, махсус папкада ер кадастри китоби билан биргаликда сақланиши таъминланди. Ерларнинг умумий майдони, суғориладиган ерлар ҳамда қуритилган майдонлардаги суғориладиган ерларга оид маълумотлар алоҳида жадваллар орқали ифодаланди.

Учинчи бўлимда ер турларининг сифат ҳолатига доир маълумотлар келтирилди. Бунда тупроқ хусусиятлари, ерларнинг сифат кўрсаткичлари ва уларга тегишли бошқа маълумотлар ҳисобга олинди.

Тўртинчи бўлимда ерларни баҳолаш натижаларига оид маълумотлар қайд этилди. Мазкур маълумотлар ерларни баҳолаш ишлари натижалари асосида шакллантирилиб, кадастр китобида тизимлаштирилди.

Бешинчи бўлимда хўжалик ҳудудида ишловчи ходимлар, нафақахўрлар ва бошқа фуқароларга белгиланган тартибда ажратилган томорқа ер майдонлари ҳисобга олинди. Томорқа ер майдони ажратилганидан кейин белгиланган муддат ичида, яъни 15 кун давомида ер кадастри китобида тегишли қайд амалга оширилиши лозим. Бунда ҳар бир фуқарога ажратилган томорқа ер майдони алоҳида ҳисобга олинади.

Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ туманидаги «Қорасув» массиви ер майдонларининг экспликацияси

3-жадвал

Т/р	Ер турлари	Майдони, га		
		2020 й.	2026 й.	Қишлоқ хўжалик ерларига нисбатан %
1	2	3	4	5
1	Ҳайдалма ерлар: Ш.ж: суғориладиган	1516.7	1524.3	-2.4
2	Дарахтзорлар: ш.ж: боғзор тутзор	56.8 16.1 40.7	56.6	-0.2
6	Жами қишлоқ хўжалик ерлари	1573.5	1570.9	-2.6
7	Томорқа ерлар	99.9	101.3	+1.4
8	Қурилиш майдонлари, кўчалар, йўллар	9.5	10.3	+0.8
9	Иҳота дарахтлари	0.2	0.2	0.0
11	Суғориш тармоқлари	38.1	38.1	0.0
13	Йўллар ва йулаклар	11.0	11.4	+0.4
15	Бошқа ерлар	0.5	0.5	0.0
	Жами	1732.7	1732.7	

Юқоридаги жадвалда Тошкент вилояти Ўрта Чирчиқ тумани “Қорасув” массиви ер майдонларининг 2020–2026 йиллар динамикаси таҳлили шуни кўрсатадики, массивнинг умумий майдони 1732,7 гектар даражасида сақланган. Шу билан бирга, ер фондининг ички таркибида муайян ўзгаришлар кузатилган. Хусусан, ҳайдалма ерлар майдони 7,6 гектарга, томорқа ерлари 1,4 гектарга, қурилиш майдонлари, кўчалар ва йўллар 0,8 гектарга ҳамда уй-жой ерлари 0,4 гектарга ошган. Дарахтзорлар майдонида эса 0,2 гектарлик камайиш қайд этилган. Суғориш тармоқлари, иҳота дарахтзорлари ва бошқа ерлар майдони ўзгаришсиз қолган. Мазкур ўзгаришлар массив ҳудудида ер турларининг ички қайта тақсимланиши, қишлоқ хўжалиги ерларидан фойдаланиш шаклининг ўзгариши ҳамда қурилиш ва аҳоли эҳтиёжлари билан боғлиқ ер трансформациялари мавжудлигини кўрсатади. Шу билан бирга, ер экспликациясидаги 2026 йил маълумотларини арифметик жиҳатдан қайта текшириш зарур, чунки айрим қаторлар йиғиндиси билан якуний жами кўрсаткич ўртасида тафовут мавжуд.

Массив ер майдонларида юз берувчи ҳудудий, миқдорий ва сифат ўзгаришларини ўз вақтида ҳисобга олиш ер кадастри маълумотларининг долзарблиги ва ишончлилигини таъминловчи муҳим шартлардан бири ҳисобланади. Шу нуқтаи назардан, массивлар кесимида ер майдонларида содир бўлган ўзгаришларни ер кадастри китобига киритиш жараёни бирламчи ва иккиламчи маълумотларни шакллантириш ҳамда янгилашнинг белгиланган тартиби асосида амалга оширилган.

Иккиламчи кадастр маълумотларини шакллантиришда ер майдонларининг аввалги ҳолати билан жорий ҳолати ўртасидаги фарқлар аниқланган ҳамда тегишли ўзгаришлар кадастр ҳужжатларида акс эттирилган. Бунда ер майдонининг майдони, ер тури, фойдаланиш мақсади ва бошқа кадастр кўрсаткичларидаги ўзгаришларнинг ҳуқуқий ва маъмурий асослари инобатга олинган. Мазкур маълумотларни ер кадастри китобида акс эттиришдан олдин ўзгаришларнинг асосланганлиги тегишли тартибда кўриб чиқилиб, массив бошқаруви йиғилишида муҳокама

қилинган ва натижалари махсус баённома билан расмийлаштирилган. Бу эса кадастр маълумотларига киритилаётган ўзгаришларнинг институционал жиҳатдан тасдиқланганлигини таъминлашга хизмат қилган.

Ер кадастри китобида маълумотларни қайд этишда ягона ҳужжатлаштириш тартибига риоя қилинган. Хусусан, барча ёзувларнинг сиёҳ билан амалга оширилиши, маълумотларнинг яхлит шаклда юритилиши ва ҳужжатдаги ёзувларнинг кейинчалик ўзбошимчалик билан ўзгартирилишига йўл қўйилмаслиги кадастр ахборотининг асллигини сақлашга қаратилган. Агар қайд этиш жараёнида техник хатоликка йўл қўйилган бўлса, хато маълумотни ўчириш ёки уни тўлиқ бартараф этиш ўрнига белгиланган тартибда унинг устидан бир чизиқ тортилиб, юқори қисмига тўғри маълумот киритилган. Бундай ёндашув ҳужжатдаги дастлабки ёзувнинг ҳам сақланиб қолишини таъминлаб, кейинчалик маълумотларнинг ўзгариш тарихини кузатиш имконини берган.

Ер кадастри маълумотларининг ишончлилиги ва юритилиш тартиби устидан ички назорат механизми ҳам назарда тутилган. Жумладан, туман ер ресурслари ва давлат кадастри хизмати раҳбари ёки мазкур хизмат томонидан масъул этиб белгиланган мутахассис ер кадастри китобининг белгиланган талабларга мувофиқ юритилиш ҳолатини йилига бир марта текширган. Бунда кадастр маълумотларининг тўлиқлиги, ёзувларнинг тўғрилиги, киритилган ўзгаришларнинг асосланганлиги ҳамда ҳужжатни юритишда белгиланган талабларга риоя этилганлиги назорат қилинган.

Шу билан бирга, ер кадастри китобининг V бўлимида акс эттирилган маълумотлар алоҳида назорат объекти сифатида белгиланиб, уларнинг ҳолати йил давомида икки марта — 1 январь ва 1 июль ҳолатига кўра текширилган. Мазкур даврий назорат ер майдонлари тўғрисидаги маълумотларнинг белгиланган ҳисобот саналардаги ҳолатини аниқлаш, уларда юз берган ўзгаришларни ўз вақтида аниқлаш ҳамда кадастр ахборотининг кейинги ҳисоб-китобларда тўғри қўлланилишини таъминлашга қаратилган.

Ўтказилган текширув натижалари ер кадастри китобининг якуний қисмида тегишли қайдлар орқали расмийлаштирилган. Бундай назорат натижаларининг ҳужжатлаштирилиши ер кадастри маълумотларининг шаклланиш ва янгиланиш жараёнида масъулиятни белгилаш, маълумотларнинг ишончлилигини тасдиқлаш ҳамда назорат натижаларини кейинчалик таҳлил қилиш имконини берган.

Ер кадастри китобини юритишнинг ташкилий-техник талаблари доирасида унинг варақлари олдиндан тартиб рақами билан рақамланган, тикилган ва белгиланган тартибда муҳрланган ҳолда хўжалик раҳбарига тақдим этилган. Мазкур тартиб кадастр ҳужжатларининг бутлиги ва яхлитлигини таъминлаш, уларга рухсатсиз қўшимча ёзувлар киритилишининг олдини олиш ҳамда кадастр маълумотларининг ҳужжатли асосини сақлашга хизмат қилган.

Умуман олганда, мазкур ёндашув ер майдонларида содир бўладиган ўзгаришларни босқичма-босқич қайд этиш, уларни маъмурий жиҳатдан тасдиқлаш, кадастр ҳужжатларига киритиш ва белгиланган даврийликда назорат қилишга асосланган тизимни ифодалайди. Бироқ анъанавий қоғоз шаклидаги кадастр китобини юритишда маълумотларни янгилашнинг даврийлиги, маълумотлар ўртасидаги ўзаро боғлиқликни таъминлаш, ўзгаришларни тезкор идентификация қилиш ва турли манбалардан келиб тушадиган маълумотларни интеграциялаш имкониятлари чекланган. Бу ҳолат маъмурий туманда ер балансини шакллантириш жараёнида кадастр маълумотларини тезкор янгилаш, автоматик солиштириш ва аналитик қайта ишлаш имкониятларини кенгайтиришга қаратилган замонавий технологияларни жорий этиш заруратини белгилайди.

Ҳулоса. Олиб борилган тадқиқотлар натижасида қуйидаги таклиф ва тавсиялар берилди:

1. Хар бир массив ҳудудида асосий ва жорий ер ҳисоби ишларини қонунчиликда белгиланган тартибда ва муддатида амалга ошириш тавсия этилди.

2. Массив ҳудудининг электрон харитаси ва контурлар кесимидаги майдонлар қайдномасидагимайдонларнинг мослигини тақиқлаш зарур.

3. Аниқланган хато ва камчиликларнинг бартараф этган ҳолда тузатиш варақасида акс эттириш тавсия этилади.

4. Ер ҳисобида аниқланган тузатишларни тумандаги электрон харитада акс эттириб бориш зарур.